

3. Over de inhoud van een codeber. mag niet met verwijzing naar dat ber. per telefoon worden gesproken.
4. Doel e, welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.

2. Afschriften van codeberichten mogen uitsluitend door de afdeling Verbin- dingen worden vervaardigd.

1. codeber. mag teleg. niet in open taal worden beantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

KOPIE:
 gs m r t s
 dgpz ap ps ac
 dvl,-/dp
 dges dgis,-/sa
 plvdgis cm plan
 amad aod anpo
 adv.dgis drw
 doa,-/bur
 dam,-/mo
 dio,-/afdn/ec
 jura daz,-/eb

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN
 AFDELING VERBINDINGEN
 's-GRAVENHAGE, LANGE HOUTSTRAAT 28
 TEL. Nos: 465622; 614941 - 2531

KOPIE No: 25	REFERENTIE No: 23141
Dir./Afd.: doa/za	
Viele	
Ag. No:	
Dossier:	

VERZONDEN CODEBERICHT

DATUM VAN VERZENDING:
21 december 1984
 AFKOMSTIG VAN:
min. van b.z.

MINUUT GEPARAFEERD DOOR:
tef/jno/wkt/vgl/rbe/-
amad/s/m (cm gez.)

BESTEMD VOOR: i s l a m a b a d PARAAF/OPM.:

~~CONFIDENTIEEL~~

onderwerp: mijn bezoek aan pakistan: formele gesprekken

ruc 165 en rmc 101 ad a.

1. wat de organisatie betreft heb ik geen bezwaar tegen 2 gespreksrondes met mijn pakistaanse collega. indien zulks tevens beter past in programma - bijv. bezoek aan president zia en bezoek aan taxila op de eerste dag - heb ik voorkeur voor een gesprek., tijdens diner zal m.i. voldoende gelegenheid zijn voor verdere gedachtenwisseling.
 2. tav door nederland in te leiden o n d e r w e r p e n acht ik het nuttig de oost-west betrekkingen te bespreken, eerder dan de buitenlandse politiek van de sovjet-unie en de positie van chernenko zoals door pakistan gesuggereerd. voorts zal ik over de wapenbeheersingsproblematiek (w.o. kruisvluchwapens) uiteenzetting geven.
- met het punt midden-oosten wordt naar ik aanneem de kwestie israet bedoeld, daar mijn ambtge- noot iran-iraq en de golfstaten zal inleiden.
 - indien mijn collega zich liever onthoudt van een uiteenzetting over de binnelandse ontwikkelingen in pakistan, geeft wellicht de ontmoeting met prešident zia de gelegenheid hierover iets nader te vernemen.
 - mbt nucleaire aangelegenheden diene dat ik de zaak khan als zodanig niet zal aansnijden aangezien deze sub judice is. wel zal ik mijn zorgen over bepaalde nucleaire ontwikkelingen in pakistan tot uitdrukking willen brengen. daarnaast - en niet geheel los te zien van het voorgaande - zal ik het nederlands beleid mbt de non-proliferatie uiteen willen zetten.

- dit geldt eveneens het mensenrechtenaspect van het nederlandse buitenlandse beleid., en de bevordering
 ==2==

~~CONFIDENTIEEL~~

VERZONDEN CODEBERICHT

ref. no. 23141

VERVOLG ==2==

~~CONFIDENTIEEL~~

daarvan in multilateraal kader. ik zal bezien tijdens mijn verblijf te uwent op welke wijze specifieke gevallen van schendingen te berde kunnen worden gebracht (zoals bijv. de vier ppp-ers, advocaat raza kazim).

hoewel zulks kennelijk in pakistan niet gebruikelijk is, zou ik een zekere vorm van dialoog na wederzijdse presentatie van de gesprekspunten op prijs stellen.

ik moge u verzoeken het voorgaande aan mevr. hyder voor te leggen.

van den broek 111

~~CONFIDENTIEEL~~

bericht per telefoon worden gesproken.
4. Dossiers, welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.

uitsluitend door de afdeling Verbin-
dinge worden vervaardigd.

geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt
voldaan (zie Richtlijnen).

MEMORANDUM 66/83

Van: ANPO
Aan: Chef DAL
Onderwerp: Pakistan nucleair.

Datum: 28 juli 1983

Op 20 april jl. zond DIO/OV U een Memorandum toe over een bij Plv. DGIS door de Amerikaanse Ambassaderaad Kennon uitgevoerde demarche over de Pakistaanse plannen een kernreactor in Chasma te bouwen en de (klaarblijkelijke) Pakistaanse pogingen om voor dat project via het Pakistan consortium 1 miljard dollar los te krijgen. DIO/OV verzocht nadere inlichtingen te mogen ontvangen over de gang van zaken ter consortiumvergadering in Parijs.

Aannemende dat Uw directie gelegenheid heeft kunnen vinden DIO/OV de nodige informatie te verschaffen, zal ik het op prijs stellen van het desbetreffende Memorandum een copie te kunnen ontvangen. Ik beschik ook mijnerzijds gaarne over zo ruim mogelijke informatie over Pakistan nucleair, dat ik onder meerdere gezichtshoeken in mijn werkzaamheden regelmatig "tegenkom".

Meer in het algemeen zou ik het waarderen indien ik voortaan automatisch copie zou kunnen ontvangen van instructies voor en de verslagen van het Pakistan consortiumoverleg (incl. schuldverlichting) alsmede stukken, incl. instructies voor en "agreed minutes" betrekking hebbend op het bestedingsoverleg met Pakistan.

Met Plv. DGIS/BS heb ik enkele weken geleden een gesprek gehad waarbij ik de wenselijkheid heb onderstreept om in het kader van de herrijkingsexercitie en de tzt. aan besluiten terzake te geven uitvoering, voor wat Pakistan betreft, de nucleaire inspanningen van dit land (welke biljoenen dollars vragen cq. zullen vragen) aanzienlijk meer dat tot nu toe het geval is te betrekken. Die inspanningen zijn nog immer gericht zowel op vreedzame toepassing van kernenergie als op voortgang in de richting van een evt. kernexplosie cq. latere kernwapenaanmaak.

U zult bekend zijn met het feit dat in EPS kader het Comité Politique op basis van een uitvoerig advies van de EPS-werkgroep inzake non-proliferatievraagstukken zekere besluiten heeft genomen met betrekking tot de verdere behandeling van het Pakistan nucleair vraagstuk in EPS kader. Aan zojuist bedoeld advies lag een Nederlands werkstuk ten grondslag, ontleend aan een rapport van de Departementale werkgroep non-proliferatievraagstukken over

MEMORANDUM 66/83

Van: ANPO

Datum: 28 juli 1983

Aan: Chef DAL

Onderwerp: Pakistan nucleair.

Zuid-Azië nucleair dat destijds aan M en R is voorgelegd. Aan dat rapport is ook door DAL meegewerkt. Mochten al bij toekomstige beraadslagingen in EPS kader over Pakistan ontwikkelings- of sancties aspecten aan de orde komen, dan zal uiteraard direct de R-sector worden ingeschakeld.

MEMORANDUM 12/84

Van: ANPO

Datum: 30 januari 1984

Aan: DAL/WZ

cc. Chef DAL

Onderwerp: Pakistan nucleair.

Op 15 november jl. heb ik U bij memorandum 90/83 een aantal vragen gesteld over het Chasma Nuclear Power Project en het Consortium overleg Pakistan. Ik mocht op die vragen tot op heden geen antwoord ontvangen en trouwens evenmin de instructie voor en verslag van de speciale Consortium vergadering van begin december jl. Ik verwijs naar Uw Memorandum van 6 september No. WZ/108, waarin U toezegde mij in het vervolg copie toe te zenden van instructies en verslagen van Consortium vergaderingen alsook van het bestedingsoverleg met Pakistan.

Over de speciale Consortium overeenkomst van begin december ontving ik wel copie van een brief van onze Ambassadeur in ./. Islamabad van 1 december, waarvan ik een copie voor Uw informatie bijvoeg (ik kan niet zien of U van DRW/AT reeds rechtstreeks een copie ontving).

Niet alleen vanwege het specifieke Chasma project, maar zeker ook gezien de vele (buitenlandse aankoop en andere) activiteiten van Pakistan op nucleair terrein (gedeeltelijk indirect of versluierd) wil ik graag een oog houden op het geheel van projecten dat bij Consortium- en bestedingsoverleg aan de orde komt. Natuurlijk realiseer ik mij dat, los van kapitaalshulp en schuldenverlichting, de overgrote meerderheid van de projecten niet nucleair gerelateerd is.

5

WZ-100

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN	2
CENTRALE AFD. BIJZ. ZAKEN EN ARCHIEFZAKEN	
DIEDERIK / AT / VISIE:	
INGEKOMEN:	3
ACENDANUMMER: 24950	
DOSSIER: 813.5392 Pakistan	

*cc: van
at/pe*

No. 393/98.....

Islamabad, 25 januari 1983

Onderwerp : Pakistan Nucleair

Herlezing van het memorandum "The Ten and the threat of a nuclear explosion by Pakistan", dat tot doel heeft een gemeenschappelijke politiek te ontwikkelen welke beïnvloeding van ongewenste nucleaire ontwikkelingen in Zuid-Azië mogelijk zal maken, heeft mij versterkt in de overtuiging dat het hier om een nuttige maar mijns inziens toch enigszins te beperkte benadering van de Pakistaanse nucleaire ambities gaat.

Het memorandum beperkt zich n.l. tot het aangeven van een aantal mogelijke acties, van overwegend negatieve aard, in een drietal situaties, t.w. vóór een proefexplosie, bij schending van safeguards en nadat een proefexplosie is tot stand gebracht.

Wat m.i. ontbreekt is een aanzet voor een positief beleid dat beoogt de EEG-lidstaten in een positie te brengen waarbij zij daadwerkelijk invloed kunnen uitoefenen op de loop der Pakistaanse nucleaire gebeurtenissen, of, liever gezegd, de uitsluitend vreedzame bedoelingen van het Pakistaanse nucleaire programma kunnen zeker stellen.

In paragraaf 5.4.4 ("Conditions for supply of a power reactor") van het memorandum wordt terecht geconstateerd dat het Pakistaanse zoeken naar een leverancier voor de te Chasma te bouwen kerncentrale het momentum kan verschaffen voor de verkrijging van invloed. Het enige actie-punt waartoe dit gegeven echter leidt, is de conclusie dat alle potentiële leveranciers zouden moeten besluiten de voorwaarde te stellen dat alle nucleaire installaties in Pakistan onder het safeguardregime zouden moeten worden gebracht. Het komt mij voor dat van deze situatie en van het feit dat Pakistan er zo heilig van overtuigd is dat het zijn energietoekomst in nucleaire energie moet zoeken ook in positieve zin gebruik zou kunnen, of zelfs moeten, worden gemaakt om dit doel te realiseren.

2/--

De Minister van
Buitenlandse Zaken
te
's-Gravenhage

VOESCHREVEN

~~VERTROUWELIJK~~

Pakistan heeft ongetwijfeld dringend behoefte aan nucleaire energie voor zijn electriciteitsvoorziening. Momenteel maakt het als gevolg van de lage waterstand in de rivieren zelfs een ernstige energie-crisis door, als gevolg waarvan het zich genoodzaakt heeft gezien de electriciteitsvoorziening op bepaalde uren van de dag stop te zetten teneinde de Pakistaanse industrie toch zoveel mogelijk van de noodzakelijke energie te kunnen blijven voorzien. Inspelend op de behoefte aan nucleaire energie in Pakistan zou de EEG als zodanig Pakistan het aanbod kunnen doen om hulp te verlenen bij de uitbouw van de Pakistaanse nucleaire capaciteit in ruil voor het onder controle brengen van alle Pakistaanse inspanningen ter zake. De betreffende hulp zou voor Pakistan zo aantrekkelijk mogelijk moeten worden gemaakt in de vorm van beschikbaarstelling van goedkoop krediet, technische kennis en mogelijk zelfs het aanbieden van samenwerking bij de verdere ontwikkeling van het uraniumverrijkingsprocédé.

Omdat acceptatie van een dergelijk aanbod door Pakistan waarschijnlijk alleen denkbaar is indien ook alle Indiase nucleaire inspanningen onder controle worden gebracht, zou de EEG India een soortgelijk aanbod kunnen doen. De EEG zou alsdan in ieder geval iets aan te bieden hebben op basis waarvan met beide landen overleg kan worden gepleegd over de tot nu toe in feite "onbespreekbare" nucleaire intenties van beide landen. Men kan uiteraard zijn twijfels hebben over de vraag of de EEG wel het juiste kader vormt voor een dergelijk initiatief. Anderzijds is het feit dat deze problematiek in EEG-kader aan de orde is gesteld en juist de EEG-landen in een positie verkeren om Pakistan waar het zijn nucleaire ambities betreft van technische en financiële hulp te voorzien m.i. aanleiding genoeg om althans te trachten de EEG voor een dergelijke actie te interesseren.

Ik acht het niet onmogelijk dat een dergelijk initiatief beide landen juist op dit moment goed gelegen zal komen. Zij zijn, zoals bekend, druk doende een relatieverbetering tot stand te brengen, in welk kader ook de nucleaire problematiek op den duur beter bespreekbaar wordt. Men moet daarbij niet vergeten dat het ook India heel wat waard zal zijn indien de voortdurende vrees voor een mogelijk Pakistaans kernwapen op deze wijze zou kunnen worden weggenomen.

De Ambassadeur,
voor deze :

M. Diepenhorst

MEMORANDUM 16/82

Van: ANPO

Datum: 19/2/82

Aan: M en R via Chef DOA, Chef DIO,
DGIS, DGIS, RGPZ en S

Onderwerp: Pakistan nucleair.

Handwritten notes:
... 19/2/82
... chef DIO
... 9/5/82

De Departementale Taakgroep voor non-proliferatievraagstukken, voor dit onderwerp uitgebreid met medewerkers van DOA en DAL, heeft een advies opgesteld over beleidsconsequenties van een Pakistaanse kernexplosie, dat ik U hierbij moge voorleggen.

De Taakgroep heeft zich bij de bespreking en de redactie van dit advies op hoofdzakelijk de volgende 4 uitgangspunten gebaseerd:

- a. er zijn duidelijke aanwijzingen dat de voorbereidingen in Pakistan voor een kernexplosie nog steeds worden voortgezet. Ernstig moet worden rekening gehouden met een dergelijke explosie binnen enkele jaren. Hoewel het zwaartepunt ligt bij een Pakistaanse kernexplosie, dient ook een mogelijke (nieuwe) Indiase kernexplosie in beschouwing en advies te worden betrokken.

de nucleaire ontwikkelingen in Zuid-Azië, met name in Pakistan, stemmen tot zorg. Een Pakistaanse (en/of Indiase) kernexplosie en zeker een daaruit resulterende nucleaire wapenwedloop betekent waarschijnlijk niet alleen een destabilisering van de regio, maar houdt potentiëel ook een ontwrichting op wereldschaal in. Daarnaast betekent een explosie een ernstige tegenslag voor het streven naar een nieuwe internationale nucleaire consensus, voor het non-proliferatie regiem en het IAEA-Safeguardsstelsel.

- c. gezien deze zorgelijke vooruitzichten is er alle aanleiding om middels zoveel mogelijk internationaal gecoördineerde acties (uitspraken en maatregelen) te trachten staten in de Zuid-Aziatische regio af te houden van (verdere) kernexplosies en, zo toch een kernexplosie door Pakistan (en/of India) plaats vindt, te bezien, wederom in internationaal overleg, welke activiteiten zouden kunnen en moeten worden ontwikkeld om een nucleaire wapenwedloop in het gebied te helpen voorkomen.

- d. vanwege de geschetste internationaal politieke consequenties van een Pakistaanse explosie en gezien de relatie tussen enerzijds de financiële en materiële inspanningen van Pakistan, welke aan (de voorbereidingen van) een

Vertical handwritten note on the left margin:
De staat mag de internationale acties in andere landen niet toestaan. Organiseren, het is een langdurige proces. Het is een proces van samenwerking en het is een proces van samenwerking. Het is een proces van samenwerking en het is een proces van samenwerking.

Handwritten circled number: 10/7

Handwritten number: 19/2

Handwritten date: 19/2/82

Handwritten initials: DL

MEMORANDUM 16/82

Van: ANPO

Datum: 19 februari 1982

Aan: M en R via Chef DOA, Chef DIO,
DGIS, DGES, DGPZ en S

Onderwerp: Pakistan nucleair.

dergelijke explosie ten grondslag liggen en anderzijds de implicaties van die inspanningen voor de sociaal-economische ontwikkeling van dit land, zal bij eventuele Nederlandse activiteiten vóór of ná een Pakistaanse kernexplosie de ontwikkelingsrelatie met Pakistan niet buiten beschouwing kunnen worden gelaten.

Na een aantal oriënterende paragrafen van meer algemene aard, welke de buitenlandse politieke positie alsmede programma's en opvattingen van Pakistan en India t.a.v. kernenergie en kernwapens schetsen en voorts het geheel van bilaterale betrekkingen tussen Nederland en Pakistan/India, ook op ontwikkelingsgebied, samenvatten, worden in paragraaf 9 (vanaf blz. 25) opties en afwegingen geformuleerd voor het te voeren Nederlandse beleid. In de paragrafen 9.3 en 9.4 (vanaf blz. 29) worden mogelijke acties avant en na een kernexplosie aangeduid.

Het woord "aangeduid" geeft aan dat de Taakgroep zich beperkt heeft tot de opstelling van een catalogus van mogelijke activiteiten, zonder die verder uit te werken. Dit meent zij te moeten overlaten aan de diverse in aanmerking komende directies. De Taakgroep heeft daarbij uiteraard ook overwogen dat de uitvoering van haar adviezen zich uitstrekt over een aantal jaren, in welke periode zich in en buiten de Zuid-Aziatische regio nieuwe ontwikkelingen zullen kunnen voordoen, welke wellicht van invloed zijn op die uitvoering.

Indien de adviezen, opgenomen in paragrafen 9.3 en 9.4, in algemene zin Uw instemming kunnen hebben, kunnen zij dienen als leidraad voor verdere uitwerking binnen het departement en daarna, op grond daarvan, voor internationale activiteiten en initiatieven.

De EPS- werkgroep voor non-proliferatievraagstukken heeft het vraagstuk van de uit proliferatieoogpunt sensitieve Zuid-Aziatische regio reeds op de agenda van haar vergadering van 31 maart a.s. staan. Hiernaar wordt verwezen in paragraaf 9.3.1 van het advies. De Nederlandse vertegenwoordiger zou zich bij de bespreking van dit agendapunt op het advies van de Taakgroep kunnen baseren, daarbij melding makend van de verschillende opties, welke zich terzake van te ontwikkelen activiteiten laten indenken (vermeld in paragrafen 9.3 en 9.4). Van een

MEMORANDUM 16/82

Van: ANPO

Datum: 19 februari 1982

Aan: M en R via Chef DOA, Chef DIO,
DGIS, DGES, DGPZ en S

Onderwerp: Pakistan nucleair.

stellingname t.a.v. die opties zou hij zich echter in dit stadium moeten onthouden. Wel zou hij globaal kunnen uitspreken dat naar Nederlands inzicht zowel vóór als na een Pakistaanse kernexplosie zoveel mogelijk internationaal gecoördineerde activiteiten (uitspraken en maatregelen) van Westelijke landen wenselijk zijn.

Ih ben een voorstander van ingrijpende verandering in hulpverlening na kernexplosie. Verruiming van de politieke criteria op basis waarvan hulpverlening kan worden verbroken heeft precedentswerking. De Surinaamse discussie trakt om hoe behoefteloos in meaten zijn met het kanten van hulp als politieke drukmiddel. Zie verder memo's Chef DIO en pleSTA

Handelsbepoortende maatregelen in EG-verband (optie 4.7) lijkt mij nauwelijks een reële mogelijkheid. Leningen van verontrenting en veroordeling zullen elders gezocht moeten worden.

Mij 8/3

Van: Plv. SA

Datum: 2 maart 1982

Aan: DGIS

Onderwerp: Pakistan nucleair

N.a.v. uw verzoek om advies moge ik het volgende opmerken:

In para 9.4.8 op pagina 32 van het rapport van de taakgroep staat de volgende aanbeveling vermeld:

"Het nemen van hulpbeperkende maatregelen zoals opschorten, verminderen en afbouwen van de hulp. Bezien moet worden op welke wijze dit zal moeten worden uitgevoerd".

Ik adviseer dat deze aanbeveling niet wordt aanvaard op grond van:

- a) de overwegingen die in memo nr. 19/82 van chef DIO worden vermeld;
- b) dezelfde overwegingen die ik in 1974 voorlegde nadat India een kernexplosie had teweeg gebracht en na enig meningsverschil tussen SA en DIO/OV, de gedachte bij de toenmalige chef DIO, thans ANPO, rees om de NAR dan om advies te vragen. Naar aanleiding van dat voorstel heb ik toen mijn bijgevoegde aantekening van 28 juni 1974 geschreven die m.i. in wezen nog weinig aan actualiteit heeft ingeboet.

Ik herinner er aan dat toentertijd geen maatregelen tegen India zijn genomen m.b.t. de OS;

- c) de volgende aanvullende overwegingen:
 - het is niet mogelijk Pakistan in redelijkheid te verwijten dat het kosten maakt voor zijn verdediging. Wij in het Westen zijn immers ook van mening dat zonder een goede bewapening de mogelijkheden voor economische ontwikkeling in gevaar zouden komen. Alleen indien kosten voor nucleaire proeven e.d. zo exorbitant hoog zouden zijn dat daardoor de economische ontwikkeling ernstig zou worden gefrustreerd en ernstiger dan in andere landen het geval is, zou bezien kunnen worden of er aanleiding is daar ook vanuit OS met Pakistan over in discussie te treden,
 - in het bestedingsoverleg wordt uiteraard reeds nauwgezet ervoor zorggedragen dat geen hulp wordt besteed voor bewapeningsdoeleinden,
 - maatregelen op het gebied van de OS kunnen alleen als "sluitstuk" worden overwogen, d.w.z. nadat alle andere politieke-, diplomatieke-, economische-, financiële-, culturele- en andere maatregelen zijn genomen, aangezien maatregelen op het gebied van de hulpverlening naar hun aard de armste groepen zullen treffen.

↓ 2/3

Aantekening SA (Jonkman) m.b.t. eventuele adviesaanvraag
aan de NAR en de Commissie Röling n.a.v. de Indiase
kernexplosie.

Op de beleidsvergadering van 4 juni jl. is op voorstel van Chef DIO besloten dat DIO en SA zouden trachten een adviesaanvraag te formuleren voor de NAR en de Commissie Röling gezamenlijk. Deze zou dan aan R kunnen worden voorgelegd nadat DIO met Z overleg had gepleegd.

Dezerzijdse conclusie na overdenking van deze kwestie is geweest, dat een adviesaanvraag aan de NAR alleen aan te bevelen is indien de regering daaraan voorafgaand besloten heeft haar totale beleid tegenover alle landen die kernexplosies verrichten, of kernwapens hebben, drastisch te wijzigen. Onder "totale beleid" wordt verstaan het gehele buitenlandse beleid, waaronder dus ook handels-, financiële-, economische-, culturele-, diplomatieke-, volkenrechtelijke- en ontwikkelingspolitiek. Met "drastisch" wordt bedoeld dat zij bereid is maatregelen te nemen die door hun aard en intensiteit kunnen leiden tot een verslechtering van de relatie met die landen.

Alleen indien de regering die voorafgaande politieke beslissing genomen heeft en van mening is dat door de recente ontwikkelingen (Indiase kernexplosie: leveringen van kernmateriaal door de V.S. aan Egypte en Israël; voortgaande kernexplosies door Frankrijk en V.K.) een situatie is ontstaan die het noodzakelijk maakt de relatie van Nederland met evenbedoelde landen op alle terreinen van samenwerking ingrijpend te wijzigen, is er aanleiding advies te vragen aan de NAR over de consequenties daarvan voor de ontwikkelingssamenwerking.

Een drastische maatregel als beëindiging of negatieve wijziging van een bestaande hulprelatie, is in het onderhavige geval naar mijn mening voorts niet denkbaar tegenover

slechts één land, of groep van landen (ontwikkelingslanden), en op slechts één onderdeel van het buitenlands beleid. Dat zou een onbegrijpelijke discriminatie en daarmee een vijandige daad zijn. Het zou tevens het ontwikkelingsbeleid doen ontaarden van een constructief opbouw-beleid, tot het speciale wapen waarmee (alleen) de ontwikkelingslanden (kunnen) worden gestraft.

Hierbij is tevens overwogen dat ons huidige n.p.v.-beleid tegenover de bestaande kernmogendheden tot geen andere consequenties heeft geleid dan tot vrijblijvende en (voorzichtige) protesten van tijd tot tijd. Tegenover ontwikkelingslanden die de nucleaire weg lijken op te gaan, zou - indien de regering haar houding tegenover de kernmogendheden niet drastisch wil verscherpen - niet verder gegaan kunnen worden en zou zelfs eerder voorzichtiger dan former geprotesteerd moeten worden dan tegenover rijke landen.

Indien een wijziging van het beleid als hier bedoeld door de regering niet wordt overwogen, dan heeft het ook geen zin advies aan de NAR te vragen, omdat alsdan van te voren vaststaat dat dat advies geen invloed zal kunnen uitoefenen. Daardoor zou ook de relatie met de NAR kunnen worden geschaad. Tevens is het vragen van advies in deze zaak reeds een politieke daad die veel verwarring zal kunnen teweeg brengen over de houding van de regering.

Mogelijk is er wel aanleiding advies te vragen aan de Commissie Röling over de consequenties voor het non proliferatie verdrag van de Indiase kernexplosie, de nieuwe nucleaire afspraken tussen de V.S. en Egypte en Israël en andere dreigende proliferaties (Iran), alsmede over de voortgaande kernproeven door Frankrijk en het V.K.

Mocht deze Commissie tot de conclusie komen, dat de tijd gekomen is, dat de regering de politieke beslissing neemt tot een drastische wijziging van haar beleid tegenover de huidige en de toekomstige kernmogendheden en mocht de regering dat advies volgen, dan zou er aanleiding zijn de NAR te vragen welke consequenties hij alsdan adviseert voor het ontwikkelingsbeleid.

Den Haag, 28 juni 1974

MINISTERIE VAN ALGEMENE ZAKEN

Kabinet van de Minister-President

's-Gravenhage, Binnenhof 20, telefoon 070-61 40 31

308311

Zaak-Khan

Aan de minister van Buitenlandse Zaken
" de minister van Justitie
" de minister van Binnenlandse Zaken
" de minister van Economische Zaken

BUITENLANDSE ZAKEN	
DRW/AT	DE
INGEK	9 APR. 1981
Fotono.	104255
DOSSIER	012.339.2

's-Gravenhage, 6 april 1981

In het kader van de behandeling van de zg. zaak-Khan is in de Tweede Kamer de gedachte geopperd niet alleen de verspreiding van kennis van gevoelige nucleaire gegevens, maar ook de gedragingen van personen die dit soort kennis hebben, de kennisoverdragers, te reguleren.

In dit verband is door het lid der Tweede Kamer Ter Beek (voorzitter van de bijzondere commissie belast met de behandeling van kamerstuk 16082, onderzoek zaak-Khan) gesuggereerd een wettelijke regeling terzake te overwegen naar analogie van de zg. Nuclear Non-proliferation Act of 1978 zoals die in de Verenigde Staten geldt. Het gaat in dit verband met name om de bepaling in deze wet die het een ieder verbiedt om buiten de Verenigde Staten direct of indirect betrokken te zijn bij produktie van enig speciaal nucleair materiaal, tenzij dit is toegestaan krachtens een samenwerkingsverdrag, of door de minister van Energie. Deze kan een zodanige instemming alleen geven met instemming van het State Department en op grond van een aantal adviezen.

De interdepartementale ambtelijke werkgroep belast met het onderzoek in de zaak-Khan heeft zich, in het kader van haar opdracht, beperkt tot het signaleren van de mogelijkheid dat een dergelijke bepaling op gespannen voet zou kunnen staan met Nederlandse rechtsbeginselen, het Euratom en het EEG-verdrag.

- Voorts wees de -

Voorts wees de werkgroep erop dat een dergelijke bepaling zich ook zou richten op het in het buitenland verrichten van werkzaamheden, ook indien daarbij geen geheimen worden geschonden.

De meergenoemde bijzondere commissie in de Tweede Kamer heeft in vraag 86 van de eerste door de commissie tot de regering gerichte reeks vragen het oordeel van de regering gevraagd over de toepasbaarheid op kennisoverdragers van een soortgelijke bepaling als de hierboven besproken bepaling in de Amerikaanse "Nuclear Non Proliferation Act of 1978". De commissie heeft deze vraag herhaald in vraag 31 van de tweede tot de regering gerichte reeks vragen. Het antwoord op vraag 86 van de eerste reeks en het ambtelijk concept-antwoord ter zake van vraag 31 gaan hierbij.

De minister van Economische Zaken heeft mij bij brief van 12 maart.j.l. verzocht het daarheen te leiden dat een onderzoek in interdepartementaal verband ter hand wordt genomen, omdat hij het niet vanzelfsprekend vindt dat het onderzoek ter beantwoording van de vraag van de bijzondere commissie tot zijn eerste verantwoordelijkheid behoort. Deze opvatting komt mij juist voor. Het te verrichten onderzoek dient ter beantwoording van de vraag of het mogelijk is door een Nederlandse wet het in het buitenland op nucleair terrein verrichten van werk te reguleren, uiteindelijk eventueel onder strafbedreiging.

Het komt mij voor dat de beantwoording van aangegeven vraag uw verantwoordelijkheid in belangrijke mate raakt. Ik stel u daarom voor een werkgroep samengesteld uit medewerkers van onze departementen op korte termijn te laten bezien hoe en op welke termijn het nader aan de Kamer in het vooruitzicht gestelde antwoord kan worden gegeven.

Mijn voorstel is dat voorsnands wordt bestudeerd welke Nederlandse rechtsregels en internationale verdragsverplichtingen voor de beantwoording van de vraag relevant zijn. Mede in het licht van de bevindingen van de ambtelijke werkgroep, kunnen wij dan tot een oordeel komen over de mogelijkheid en wenselijkheid wetgeving in de gesuggereerde zin te bevorderen.

Ik vertrouw dat u uw medewerking aan bovenstaande zult geven en mij op korte termijn laat weten wie u als uw vertegenwoordiger(s) aanwijst. Mijnerzijds zullen mr R.J. Hoekstra en drs J.W. Holtslag aan het beraad deelnemen. In een eerste bijeenkomst op ambtelijk niveau ware u tevens procedurele afspraken te maken over de verdere interdepartementale behandeling van deze kwestie.

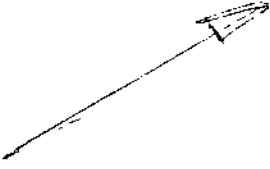
De MINISTER-PRESIDENT,
Minister van Algemene Zaken,

(Mr A.A.M. van Agt)

84. Verwezen moge worden naar het antwoord op vraag 90.

85. Voor de geheimhouding van de UC-technologie zijn de richtlijnen van de Londense Nuclear Suppliers Group als zodanig niet relevant. Het geheel van de met deze technologie samenhangende kennis is in het kader van het Verdrag van Almelo geclassificeerd. De uitwerking daarvan in Nederland is uiteengezet in paragraaf 7.2 en 7.3 van het rapport. In het VK en de BRD bestaan soortgelijke regelingen. De Londense richtlijnen hebben onder meer betrekking op gevoelige nucleaire technologie in het algemeen en in het bijzonder betreffende Nederlandse staatsburgers, maar daartoe niet beperkt, aire materialen en/of technologie zou dienen plaats te vinden.

86. Voor het moment hebben wij op deze vraag nog geen bescheid. In het geding zijn niet alleen maatregelen ter voorkoming van een eventuele nieuwe «zaak-Khan», maar ook kwesties als individuele rechtspositie, in het bijzonder betreffende Nederlandse staatsburgers, maar daartoe niet beperkt, de mogelijkheid van sancties en meer in het algemeen de praktische doeltreffendheid van Nederlandse maatregelen op dit stuk. Onder verwijzing naar wat de ambtelijke werkgroep ter zake reeds als voorlopige bevinding te berde heeft gebracht (zie ook paragraaf 7.4 op blz. 31), willen wij thans volstaan met de mededeling dat de zaak in kwestie met grote zorg wordt bestudeerd en dat wij daarover bij gelegenheid onze zienswijze zullen kenbaar maken.

87. Met betrekking tot licentie-overdracht en overdracht van kennis ten aanzien van het ontwerpen, het vervaardigen en het gebruik van de in de bijlage van het Uitvoerbesluit strategische goederen 1963 vermelde produkten, voor zover deze behoren tot de z.g. wapenlijst en bestemd zijn voor Zuid-Afrika, zal binnenkort, ter uitvoering van de Veiligheidsraadsresolutie inzake een wapenembargo tegen Zuid-Afrika, een op de Sanctiewet gebaseerde maatregel van kracht worden. Met betrekking tot kennisoverdracht betreffende de hierboven bedoelde produkten, anders dan door middel van schriftelijke stukken en andere informatiedragers, waaromtrent in de bijlage van het Uitvoerbesluit strategische goederen een nieuwe post (2000) is opgenomen, is het onderzoek nog gaande. Het betreft hier een materie, die door de daarbij in het geding zijnde rechtsbeginselen uitermate moeilijk is.

Evenals in het antwoord op vraag 86 willen wij derhalve ook hier volstaan met de mededeling, dat deze zaak met grote zorg wordt bestudeerd en dat wij daarover bij gelegenheid onze zienswijze kenbaar zullen maken.

88. Politie en openbaar ministerie zijn attent op alle gegevens als in de vraag bedoeld. In verband met de strafrechtelijke belangen, aan deze zaak verbonden, moeten verdere mededelingen op dit punt achterwege blijven.

89. Voor de beantwoording van deze vraag moge worden verwezen naar hetgeen in de antwoorden op de vragen 10 en 11 is gesteld.

90. De beveiligingsvoorstellen als vermeld in paragraaf 7.3 op blz. 29/30 van het rapport zijn inmiddels geëffectueerd. Daarnaast zijn voorzieningen getroffen ter verbetering van de communicatie tussen de bij de UC-beveiliging betrokken beveiligingsinstanties en voorzieningen ter intensivering van het toezicht op de naleving van de beveiligingsregels. Het belang van de beveiliging brengt met zich, dat hierover geen nadere mededelingen kunnen worden gedaan.

Een en ander is ter kennis gebracht van de beveiligingsinstanties van UCN, Urenco, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de Troika-partners.

91. Na 1 oktober 1979 zijn er geen gegevens ter kennis gekomen van de Regering die de conclusies in het aan de Tweede Kamer aangeboden rapport beïnvloeden.

Nrs. 86 en 87.

31. De in vraag en antwoord 86 bedoelde materie betreft de mogelijkheid om door een Nederlandse wet het in het buitenland op nucleair terrein verrichten van werk te reguleren. Het ligt in het voornemen om op korte termijn een interdepartementale werkgroep in het leven te roepen, die de onderhavige materie nader zal bestuderen.

Vraag en antwoord 87 betreffen het onderzoek naar de mogelijkheid van een verdere regulering van de overdracht van kennis ten aanzien van het ontwerpen, het vervaardigen en het gebruik van de in de bijlage bij het Uitvoerbesluit strategische goederen 1963 vermelde produkten. Dit onderzoek wordt door het Ministerie van Economische Zaken voortgezet.

Voor beide onderwerpen geldt, dat zij door de daarbij in het geding zijnde rechtsbeginselen uitermate moeilijk zijn. Het geven van uitsluitel zal dan ook geruime tijd vergen.

. — . — . — . — .

cc: ANPO

16/ug

MEMORANDUM

Van: DRW/AG

Datum 12 mei 1981

Aan: via DRW/DIO/PI, JURA

No.: 68/81

Onderwerp: Zaak Khan

In bijgaande brief stelt de Minister-President voor een ambtelijke werkgroep in het leven te roepen die de mogelijkheden en de wenselijkheid van wetgeving op het gebied van de nucleaire kennisoverdracht moet bestuderen. Door het Tweede Kamerlid Ter Beek was de totstandbrenging van een dergelijke wettelijke regeling voorgesteld.

Tevens verzoekt de MP U een vertegenwoordiger voor deze werkgroep aan te wijzen.

Gezien het onderwerp ligt het voor de hand dat iemand van JURA in deze werkgroep zitting zou nemen. Daar evenwel van JURA is vernomen, dat men aldaar momenteel zeer zwaar belast is, is in de ontwerpbrief aan de MP geen concrete naam genoemd. Inmiddels is echter zijdens het Kabinet van de MP medegedeeld dat een eerste vergadering op korte termijn zal plaatsvinden. Het lijkt daarom gewenst, mede gezien het feit dat juist Buitenlandse Zaken steeds op behandeling van deze zaak heeft aangedrongen, ^{dat} iemand van JURA nu als vertegenwoordiger van BZ in de werkgroep wordt aangewezen.

AT

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

PLEIN 23 - 'S-GRAVENHAGE - TEL. 614941

AAN: De Minister-President
Minister van Algemene Zaken
Postbus 20001
te

2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Dienstonderdeel: Raad van Europa en Wetenschappelijke Samenwerking
Datum: 25 mei 1981

Onderwerp: Zaak Khan

Kenmerk: DRW/AT-147758-

Naar aanleiding van Uw brief van 6 april 1981, wil ik opmerken de wenselijkheid van Uw initiatief volledig te onderschrijven. Het is in deze gecompliceerde materie een eerste vereiste duidelijkheid te scheppen ten aanzien van de mogelijkheid en de wenselijkheid wetgeving in de door de Heer Ter Beek bedoelde zin tot stand te brengen.

Gaarne zal ik dan ook vertegenwoordigers van mijn Departement voor de door U voorgestelde ambtelijke werkgroep aanwijzen. Gezien het mandaat van deze groep heb ik Mr G.W. Maas Geesteranus, Plaatsvervangend Juridisch Adviseur bij mijn Departement, en Mr H.R. van der Valk, Assistent Juridisch Adviseur, aangewezen. In verband met andere werkzaamheden van beide vertegenwoordigers, wil ik aan hen overlaten te bepalen bij welke gelegenheden zij samen komen en bij welke de een dan wel de ander alleen zal verschijnen.

DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN,

25 d. 62

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Redacteur: Last

Datum: 12/5

Par. Medeparaaf en datum

Vastgesteld

dat. 22/5

Visie na verzending:

MINUUT

1. DRW

4. 22/5

2. DIO/PL

5. M

3. JURA

6.

Informatiekopie aan:

JURA (2x)

Handwritten box with 'JURA (2x)' and other illegible text.

AAN: De Minister-President
 Minister van Algemene Zaken
 Postbus 20001
 te
 2500 EA 's- GRAVENHAGE

Rubricering:

Dienstonderdeel: DRW

Datum: 12/5/'81

Onderwerp: Zaak Khan

Kenmerk: DRW/AT-

Bijlagen:

In originali:

In afschrift:

Aanvullingen/wijzigingen

Naar aanleiding van Uw brief van 6 april 1981, wil ik opmerken de wenselijkheid van Uw initiatief volledig te onderschrijven. Het is in deze gecompliceerde materie een eerste vereiste duidelijkheid te scheppen ten aanzien van de mogelijkheid en de wenselijkheid wetgeving in de door de Heer Ter-Beek bedoelde zin tot stand te brengen.

Gaarne zal ik dan ook vertegenwoordigers van mijn Departement voor de door U voorgestelde ambtelijke werkgroep aanwijzen. Gezien het mandaat van deze groep lijkt het mij noodzakelijk hierbij in de eerste plaats te denken/juridisch geschoolde personen /aan en ik ben dan ook voornemens een vertegenwoordiger aan te wijzen van het Bureau van de Juridisch Adviseur.

JURA: *[Handwritten signature]* voorkeur naam invullen

[Handwritten note:] heb ik Mr. G. v. Maas ^M Gaasteranus, plv. juridisch adviseur bij het Departement, en Mr. H. Z. van der Valk, ass. juridisch adviseur, aangewezen. In verband met andere vertegenwoordigers van beide vertegenwoordigers wil ik aan hen verzoeken te bepalen of zij welke geladen zijn zijn samen te komen en of zij ook de afhandeling daarvan alleen wil overlaten.

Z.O.Z.

KOPIE:

gs m r t s
dgpz ap ev
dvl,-/dp
dges dgis,-/sa
plvdgis plan
ps amad aod
adv.dgis anpo
drw
dôa,-/bur
deu,-/me
dio,-/afdn/ec
jura

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

AFDELING VERBINDINGEN

's-GRAVENHAGE, LANGE HOUTSTRAAT 28
TEL Nos: 465622; 614941 - 2531

ONTVANGEN
CODEBERICHT

DATUM VAN ONTVANGST:

14 augustus 1981

BESTEMD VOOR:

min. van b.z.

DOSSIERSKOPIE

REFERENTIE No:

17657

KOPIE No:

Dir./Afd.:

drw/at

Viale

Ag. No:

Dossier:

313-339-2 uc

DATUM VAN AFZENDING:

14 augustus 1981

AFKOMSTIG VAN:

b o n n

PARAAF/OPM.:

~~CONFIDENTIEEL~~

i m m e d i a t e (terstond op bureau hr. blomhert, drw/at)

onderwerp: kamervragen frinking: uc/pakistan.

ruc celer 84 213785

navraag bij forschungs-, innen- en wirtschafsts-
ministerium in bonn leerde, dat in brd tweetal
schriftelijk vragen gesteld zijn door bondsdaglid
h.b. schaefer (spd)
vragen luiden als volgt:

q u o

1. kann die bundesregierung die im ''stern'' vom 2.7.81
gemachte behauptung, mit hilfe der deutschen firma
ces kalthof gmbh werde pakistan in die lage versetzt,
eine atombombe zu bauen, bestaetigen, und sieht sie
in dem verhalten der genannten firma einen verstoss
gegen die rechtlichen und politischen festlegungen
der bundesrepublik (nichtverbreitungsvertrag, londoner
richtlinien aussenwirtschaftsgesetz)?

2. nimmt die bundesregierung diesen vorgang zum anlass,
ihre nuklearexportpolitik zu ueberdenken, oder besteht
fuer sie dazu kein anlass?

u n q u o

ss von wuerzen heeft deze vragen als volgt beantwoord:

q u o

namens der bundesregierung beantworte ich ihre fragen
wie folgt:

zu frage 1.

nach den feststellungen der oberfinanzdirektion freiburg
anlaesslich einer anfang 1981 vom bundesminister fuer
wirtschaft veranlassten aussenwirtschaftspruefung hat

30 doss 62

==2==

~~CONFIDENTIEEL~~

1. Over de inhoud van een codeber. mag niet met verwijzing naar dat bericht per telefoon worden gesproken.
2. Dossiers, welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.
3. Over de inhoud van een codeber. mag niet met verwijzing naar dat bericht per telefoon worden gesproken.
4. Dossiers, welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.
1. Afchriften van codeberichten mogen uitsluitend door de afdeling Verbin- dingen worden vervaardigd.
2. Afchriften van codeber. mag teogr. niet in open taal worden geantwoord, tenzij een bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).
1. Op een codeber. mag teogr. niet in open taal worden geantwoord, tenzij een bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

ONTVANGEN CODEBERICHT

Ref. no.: 17657

VERVOLG

==2==

Rubricering: ~~CONFIDENTIEEL~~

die firma ces kalthof eine fluor-anlage nach pakistan exportiert. diese anlage ist zur herstellung von uranhexafluorid geeignet. uranhexafluorid ist das ausgangsmaterial zur urananreicherung. ob und inwieweit pakistan darueber hinaus im besitz einer anreicherungsanlage ist und das 'know-how' zur anreicherung von uran hat, ist der bundesregierung nicht bekannt.

die firma kalthof hatte entsprechende ausfuehrgenehmigungen nicht beantragt. sie waeren fuer anlagen dieser art auch nicht erteilt worden.

die ungenehmigte ausfuhr einer uranhexafluorid-anlage ist nach par. 33 abs. 1 des aussenwirtschaftsgesetzes (awg) i.v.m. par. 70 abs. 1 nr. 1 buchstabe a der aussenwirtschaftsverordnung zumindest eine ordnungswidrigkeit, die mit einer geldbusse bis zu 500.000 dm geahndet werden kann. sie kann mit freiheitsstrafe bis zu drei jahren oder mit geldstrafe bestraft werden, wenn weitere tatbestandsmerkmale hinzutreten, z.b. eine erhebliche stoerung des auswaertigen beziehungen der bundesrepublik deutschland (par. 34 abs. 1 nr. 3 awg). hierueber werden die oberfinanzdirektion und die staatsanwaltschaft zu entscheiden haben.

zu frage 2.

die nukleare exportpolitik der bundesregierung vollzieht sich in voller uebereinstimmung mit den von ihr eingegangenen verpflichtungen zur durchsetzung einer wirksamen nichtverbreitungspolitik. die bundesregierung wird an dieser politik festhalten.

u n q u o

zagsman bmwi voegde nog volgende hieraan toe:

- betrokken duits ingenieursbureau heeft geen betrekkingen met gemeenschappelijke ultracentrifugeprojekt in almeLO.
- geheel te voorkomen zijn exporten, als deze, niet. wel is brd op twee vlakken momenteel actief.

am in troika-verband wordt besproken eventueel de lijst met produkten waarvoor exportvergunning gevraagd moet worden uit te breiden voor 'maraging' en een aantal aluminium legeringen.

b. op basis van informaties van o.m. de veiligheidsdiensten over potentiële duitse leveringscontracten met pakistan van materialen die gebruikt kunnen worden voor nucleaire installaties, wordt door bmwi contact opgenomen met de betrokken duitse firma's, waarbij hen dringend aangeraden wordt, van deze contracten af te zien.

als dreigement wordt daarbij gebruikt, dat de regering bij weigering gedwongen wordt de troika-lijst uit te

==3==

~~CONFIDENTIEEL~~

bericht per telefoon worden gesproken.
4. Dossiers welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.
uitsluitend door de afdeling Verbin-
gen worden vervaardigd.
geen uitsluitend, tenzij aan deponeren voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

ONTVANGEN CODEBERICHT

Ref. no.: 17657

VERVOLG

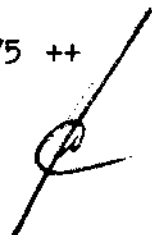
==3==

Rubricering:

~~CONFIDENTIEEL~~

breiden, hetgeen ook de exporten naar andere landen en voor andere doeleinden kan beïnvloeden. tevens wijst men erop, dat in zuid-duitsland en zwitserland enkele firma's, die aan pakistan leverden, slachtoffers zijn geworden van bomaanslagen.

van Lynden 375 ++

~~CONFIDENTIEEL~~

4. Dossiers, welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.

zijn vervaardigd.

Y

D.P.S.C. GALATI LAST

ADRES (DIE/GE)	ADRES (DIE/GE)
20390	12
Duifden	
Vrije	
Ag. Nos:	
Doelen:	

MINISTRIE VAN VERKEER EN
 AFDELING VERKEER
 'S-CAWVORWADE, MARIE HEUTS / LAST AN
 TEL. Nos: 40020/10501-10600

ONTVANGEN
 CODEBERICHT

DATUM VAN ONTVANGST:
 20 december 1979

BESTEMD VOOR:
 min van b z

DATUM VAN AFZENDING:
 20 dec. 1979

VERBODEN TOEGANG
 1. Het bericht is vertrouwelijk.
 2. Het bericht is bestemd voor de afzender.
 3. Het bericht is bestemd voor de geadresseerde.
 4. Het bericht is bestemd voor de afzender en de geadresseerde.
 5. Het bericht is bestemd voor de afzender en de geadresseerde en de afzender.
 6. Het bericht is bestemd voor de afzender, de geadresseerde en de afzender.
 7. Het bericht is bestemd voor de afzender, de geadresseerde en de afzender.
 8. Het bericht is bestemd voor de afzender, de geadresseerde en de afzender.
 9. Het bericht is bestemd voor de afzender, de geadresseerde en de afzender.
 10. Het bericht is bestemd voor de afzender, de geadresseerde en de afzender.
 (dies/ev)

AFKOMSTIG VAN: is L a m a b a d

PARAAAF/OPM:

onderwerp: pakistan nucleair.

~~CONFIDENTIEEL~~

4. tijdens mijn bezoek aan d.c.p.z. piracha dat op mijn initiatief plaatsvond (mijn 114 t/m 116), bracht deze het op 7 december in n.r.c. handelsblad verschenen hoofdartikel ter sprake (uw telex 590.631). mijn pakistaanse collega te uwent had daarover enigszins verontrust gerapporteerd omdat daarin voor het eerst ook zijn ambassade in de onderhavige nucleaire samenhang wordt genoemd.

piracha was het met mij eens dat het artikel in gematigde termen was gesteld, maar vroeg wel aandacht voor ambassadeur hydans' wens om niet onnodig in de publiciteit rond de nucleaire controverse te worden betrokken. piracha, zo begreep ik uit zijn wat vane verwijzing naar 'in het verleden rond ambassade in den haan gerezen problemen', scheen daarbij ook aan veiligheids aspecten te denken.

van agt 117 ++

bericht per telefoon worden gesloten.
 Meers, welke codeber. bevelen, dienen veilig te worden opgesteld, en
 4. uitsluitend door de afdeling Verbin- ding worden vervaardigd.

goetvaardig, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

15 dec 80

gibbani

MEMORANDUM

3/1/84

cc: DIO
DRW/AT

9907.4 Pochrasan

41

Van: DRW

Datum: 24 januari 1980

Aan: PLVS

No.: 12/80

Onderwerp: Affaire Khan: artikel in NRC van 17 dezer

65

Onder verwijzing naar mijn memorandum aan S d.d. 18 dezer, nr 10/80, en naar ons telefonisch onderhoud, moge ik U mededelen dat voorzover na te gaan van het verhandelde tijdens het UC-Joint Committee, waarover Mevrouw Salomonson mededelingen doet, ten Departemente hebben kennis genomen Chef DIO, Drs Ettema (DIO/PI), Drs Verbeck (DIO/OV), Drs van Galen Last (DRW/AT) en Chef DRW.

33 doss 60

~~GEHEIM~~

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

AFDELING VERBINDINGEN

's-GRAVENHAGE, LANGE HOUTSTRAAT 28

TEL. Nos: 465622; 614941 - 2531

VERZONDEN
CODEBERICHT

DATUM VAN VERZENDING:

18 oktober 1979

AFKOMSTIG VAN:

min. van buitenl. zaken

REFERENTIE No: 414722	KOPIE No: 10
Dir./Afd.: dio/pi	
Visie	
Ag. No:	
Dossier:	

MINUUT GEPARAFEERD DOOR:

ett/tvs

KOPIE:

m s
dgpz
dgis
dges
chef dio
chef drw
chef doa
hfd dio/pi
hfd drw/at
verbeek (ov))

)=persoonlijk

BESTEMD VOOR:

w a s h i n g t o n

PARAAF/OPM.:

ter informatie : new york p.v.

ter informatie per koerier aan : islamabad

onderwerp : pakistan nucleair

volgens persberichten heeft dezer dagen het bezoek aan washington plaats gevonden van pakistaanse presidentiele adviseur agha shahi, dat minister vance mij aankondigde in ons gesprek op 26 sept. (ref. scheltema 752). ik zou het uiteraard zeer op prijs stellen nader over het verloop van dit bezoek te kunnen worden geïnformeerd. bij uw contacten dienaangaande zou u tevens gebruik kunnen maken van mijn 507 aan pv new york met de suggestie van een nieuwe av-resolutie over zuid-azie. mocht u worden aangesproken over de khan-affaire, dan kunt u mededelen dat de vs-ambassade alhier spoedig, naar schatting midden volgende week, nadere informatie zal ontvangen.

vanderklaauw 289 +++

45 dars 58

~~GEHEIM~~

3. Over de inhoud van een codeber. mag niet met verwijzing naar dat bericht per telefoon worden gesproken.

4. Dossiers, welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.

2. Afschriften van codeberichten mogen uitsluitend door de afdeling Verbindingen worden vervaardigd.

1. Op een codeber. mag telegr. niet in open taal worden geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

1. Over de inhoud van een codeber. mag niet met verwijzing naar dat bericht per telefoon worden gesproken.
2. Dossiers, welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.
3. Afschriften van codeberichten mogen uitsluitend door de afdeling Verbindingen worden vervaardigd.
4. Op een codeber. mag teleg. niet in open taal worden geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

KOPIE:
g s m r t s
dgpz dges dgis
chef drw
hfd drw/at
chef dpn
chef doa
chef dio
hfd dio/ov)p
hfd dio/pi)e
jura r
(mr.maas s.
geesteranus)
beb

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

AFDELING VERBINDINGEN

's-GRAVENHAGE, LANGE HOUTSTRAAT 28
TEL. Nos: 465622; 614941 - 2531

VERZONDEN
CODEBERICHT

DATUM VAN VERZENDING:

28 juni 1979

AFKOMSTIG VAN:

min. van e.z.

REFERENTIE No: 408879	KOPIE No: 1
Dir./Afd.: beb/dbz/dir	
Visie	
Ag. No: <i>102051-10095</i>	
Dossier: <i>290 in 1/2-100</i>	

MINUUT GEPARAFEERD DOOR:
vtr
(plv. sg akkoord)

BESTEMD VOOR:

isl am ab ad

PARAAF/OPM.:

~~GEHEIM~~

onderwerp: pakistan nucleair

ambassadeur hidek maakte heden gebruik van bezoek aan minister van aardenne over financiering voor schepen om de affaire khan aan te snijden. hidek verklaarde met nadruk dat pakistan niet overweegt nucleaire wapens te maken en dat verrijkt uranium slechts nodig is voor de voeding van een elektriciteitscentrale bij karachi (137 megawatt) en een nieuwe centrale van 600 megawatt. hidek verklaarde ook in dit gesprek dat pakistan voorstander is van het vrijhouden van het indische subcontinent van nucleaire wapens. dit standpunt is zowel in de vn als bilateraal tegenover de betrokken landen, m.n. india, uitgedragen. aan india is zelfs mondeling en schriftelijk het aanbod voor een akkoord gedaan dat inspectie ter plaatse zou toestaan. hidek beklemtoonde enige malen dat deze problematiek als een zuiver regionale aangelegenheid moet worden gezien.

hidek onderstreepte eigener beweging dat khan tijdens zijn verblijf in nederland op geen enkele wijze in pakistaanse overheidsdienst was. bovendien wees hidek erop dat deze khan een geheel andere is dan het hoofd van de atomic energy commission van dezelfde naam, die bij toeval eveneens een nederlandse vrouw heeft.

minister van aardenne wees op het belang dat pakistan de door hidek uiteen/gezette politiek steeds weer naar voren brengt. hij zei te verwachten dat, gezien de vreedzame doeleinden van pakistan, begrip bestaat voor het onderzoek dat thans plaatsvindt inzake khan en dat waar nodig medewerking zal worden verleend. hidek achtte dit vanzelfsprekend.

op een vraag van minister van aardenne of pakistan een verrijkingsinstallatie bezit, antwoordde hidek zeer pertinent dat een dergelijke installatie nog niet bestaat maar dat pakistan wel onderzoek pleent naar alles wat van belang is voor zijn elektriciteitsvoorziening. wel bestaat een re-processing plant.

AFGESCHRIJVEN

beb 28 ++

3 doss 57

~~GEHEIM~~

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

AFDELING VERBINDINGEN

's-GRAVENHAGE, LANGE HOUTSTRAAT 28
TEL. Nos: 465622; 614941 - 2531

**VERZONDEN
CODEBERICHT**

DATUM VAN VERZENDING:

28 juni 1979

AFKOMSTIG VAN:

min. van b.z.

REFERENTIE No: 408878	KOPIE No: 1
Dir./Afd.: dio	
Visie	
Ag. No: 182137-229-45	
Dossier: 9904 113-12 <i>P. B. ten</i>	

MINUUT GEPARAFFEERD DOOR:
pve/tvs

KOPIE:
 g s m r t s
 dgpz dges dgis
 chef drw
 hfd drw/at
 chef dpn
 chef dio
 hfd dio/ov)p
 hfd dio/pie
 jura r
 (mr.maas s.
 geesteranus)
 chef doa

BESTEMD VOOR:

i sl am ab ad

PARAAAF/OPM.:

~~**GEHEIM**~~

onderwerp: pakistan nucleair

ruc 54 en 55 g e h e i m

moge verzoeken alle toekomstige berichten
over bovengenoemd onderwerp geheim te classificeren
i.v.m. grote gevoeligheid deze materie alsook
teneinde te voorkomen dat voortijdig bekend worden
informatie terzake lopend onderzoek h.t.l. bemoeilijkt.

van der klaauw 27 ++

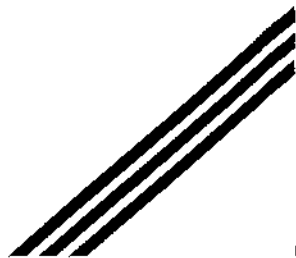
AFGESCHRIJFD

~~**GEHEIM**~~

3. Over de inhoud van een codeber. mag niet met verwijzing naar dat bericht per telefoon worden gesproken.
4. Dossiers, welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.

2. Afschriften van codeberichten mogen uitsluitend door de afdeling Verbindingen worden vervaardigd.

1. Op een codeber. mag teleg. niet in open taal worden geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

KOPIE:
 dgpz
 dges
 dgis
 chef drw
 hfd drw/at
 chef doa
 chef dio
 hfd dio/pi
 dio/ov
 (drs verbeek)

} p
 } e
 } r
 } s
 } o
 } n
 } l
 } y
 } k

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN
 AFDELING VERBINDINGEN
 's-GRAVENHAGE, LANGE HOUTSTRAAT 26
 TEL. Nos: 465622; 614941 - 2531

REFERENTIE No:	KOPIE No:
409230	1
Dir./Afd.:	dio/pi
Visie:	
Ag. No:	
Dossier:	

VERZONDEN CODEBERICHT

DATUM VAN VERZENDING:

5 juli 1979

AFKOMSTIG VAN:

min. van b.z.

MINUUT GEPARAFEERD DOOR:

ett/tvs/fra/dgpz/dgis

BESTEMD VOOR:

n e w d e l h i

PARAAF/OPM.:

~~SECRET~~

ter informatie geseind aan: islamabad

ter informatie per koerier: bonn - londen - parijs - brussel pv
 navo - wenen pv iaee - washington
 geneve pv

onderwerp: nucleaire problematiek india-pakistan.

ruc 34 en uw gesprek met chef dio op 3 dezer.

beantwoording van uw 34 is door u bekende ontwikkelingen h.t.l. vertraagd. moge u thans verzoeken om aan indiase autoriteiten op door u meest gepast geachte wijze het volgende over te brengen.

de nederlandse regering maakt zich ernstige zorgen over de nucleaire ontwikkelingen op het indische subcontinent. er zijn inderdaad aanwijzingen dat in nederland pakistaanse pogingen om nucleaire know-how en hardware te verwerven hebben plaatsgevonden. dit wordt uiteraard door mij ten zeerste betreurd. inmiddels is hier een grondig onderzoek gaande en worden alle maatregelen genomen om mogelijke zijwegen af te sluiten.

inmiddels kan ik mij niet aan de indruk onttrekken dat ook voor india een belangrijke rol is weggelegd om ongewenste ontwikkelingen te voorkomen. pakistan heeft in het verleden vergaande voorstellen gedaan, o.m. inzake een kernwapenvrije zone in zuid-azie, om te verzekeren dat in de regio kern-energie uitsluitend voor vreedzame doeleinden zou worden aangewend. naar het mij voorkomt is de zekerste weg om pakistan van het kernwapen af te houden een grotere tegemoetkoming zijcens india aan dit soort voorstellen.

het is mij bekend om welke redenen india zich totnu toe niet heeft willen committeren tot een formele verbintenis, bilateraal of multilateraal, om geen kernwapens te verwerven. ook ik ben van mening dat op de kernwapenstaten de zware verplichting rust om aan de nucleaire wapenwedloop een halt toe te

18 diss. 59

+ 2 +

~~SECRET~~

Over de inhoud van een codeber. mag niet met verwijzing naar dat bericht per telefoon worden gesproken.
 4. Dossiers, welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.

Afschriften van codeberichten mogen uitsluitend door de afdeling Verbin- dingen worden vervaardigd.
 2.

Op een codeber. mag teleg. niet in open taal worden geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).
 1.

VERZONDEN CODEBERICHT

VERVOLG

+ 2 +

Ref. no.: 409230

Rubricering:

~~GEHEIM~~

roepen. dit doet er m.i. niet aan af dat alle staten het hunne ertoe dienen bij te dragen dat geen verdere verspreiding van kernwapens over meer staten plaatsvindt.

kortom, uwerzijds ware begrip te tonen voor jegens u geuite indiase bezorgdheid maar anderzijds ook in duidelijke maar gematigde termen te doen uitkomen dat india over betere troefkaarten beschikt dan nederland om pakistan van het kernwapen af te houden.

van der klaauw 29 +++

~~GEHEIM~~

Over inhoud van een codeber. mag niet met verwijzing naar dat bericht of telefoon worden gesproken.
4. Dossiers, welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.

2. Afchriften van codeberichten mogen sluitend door de afdeling Verbindingen worden vervaardigd.

1. Op een codeber. mag teleg. niet in open taal worden geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

MEMORANDUM

cc. DGIS
DOA
DIO
DOA/ZA
Islamabad

~~GEHEIM~~
Van: Mr. M. H. J. Ch. Rutten

Datum: 24 juli 1979

Aan: *via 9/24/79*

no. 123/79

Onderwerp: Nucleair programma Pakistan.

De Ambassadeur van Pakistan bezocht u op 23 juli jl. teneinde een persoonlijke boodschap over te brengen van Aga Shahi, speciale adviseur van de President van Pakistan voor Buitenlandse Zaken.

De Heer Shahi zal gaarne een gesprek met u hebben, zo mogelijk in New York, of anders in Den Haag of Islamabad. In afwachting daarvan wil hij u reeds thans, mede gezien de goede persoonlijke verhoudingen tussen u beiden, verzekeren dat Pakistan niet het voornemen heeft een nucleair wapen te fabriceren. Voor zover in Pakistan nucleaire activiteiten plaatsvinden hebben deze uitsluitend betrekking op onderzoek voor vreedzame doeleinden. Deze staan met name in verband met de noodzaak de produktie van nucleaire energie te bevorderen. De olie-importrekening bedraagt thans reeds \$ 600 mln hetgeen een ondragelijke last wordt voor de Pakistaanse economie. Ontwikkeling van nucleaire energie is derhalve essentieel.

Daarnaast is Pakistan bereid verdragen te sluiten betreffende het niet-militair gebruik van nucleaire energie, hetzij op bilaterale basis, hetzij regionaal, hetzij in de vorm van een kernwapenvrije zône in geheel Zuid-Oost Azië.

Alle berichten over militaire programma's in Pakistan zijn onjuist met inbegrip van het bericht dat in oktober een nucleaire explosie zou plaatsvinden.

Desgevraagd zei de Ambassadeur er persoonlijk van overtuigd te zijn dat de boodschap die hij had meegekregen impliceerde dat ook geen explosie zou plaatsvinden zogenaamd voor vreedzame doeleinden daar deze immers niet van een proef voor militaire doeleinden kan worden onderscheiden.

De Ambassadeur onderstreepte tenslotte nog eens het persoonlijke en vertrouwelijke karakter van deze boodschap, die mede was geïnspireerd door zijn eigen rapportage over de onrust die in Nederland was ontstaan door de publicaties over de activiteiten van de Heer Khan.

U hebt de Ambassadeur hartelijk bedankt voor zijn demarche en hem verzocht de Heer Shahi uw erkentelijkheid over te brengen. U hebt daaraan toegevoegd met grote waardering kennis te hebben genomen van het voornemen van de Pakistaanse regering zich niet te begeven op het gebied van de produktie van kernwapens.

R

31 d. 1979

37/14

~~GEHEIM~~

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

AFDELING VERBINDINGEN

's-GRAVENHAGE, LANGE HOUTSTRAAT 28

TEL. Nos: 485622; 614941 - 2531

ONTVANGEN
CODEBERICHT

DATUM VAN ONTVANGST:

7 augustus 1979

BESTEMD VOOR:

min. van b.z.

REFERENTIE No: 816943	KOPIE No: 1
Dir./Afd.: <i>X. Ziv (P)</i>	
Visie	
Ag. No: <i>182 400-22 0098</i>	
Dossier: <i>998.4 UC</i>	

DATUM VAN AFZENDING:

7 augustus 1979

KOPIE:

gs (persoonl)
m r t s
dgpz
dges
dgis
chef drw
hfd drw/at
chef dpn
chef dio
hfd dio/pi
hfd dio/ov
jura mr m.g.

)=persoonl.

AFKOMSTIG VAN:

i s l a m a b a d

PARAAF/OPM:

E. J. Bos

onderwerp: pakistan u.c.-dr. a.g. khan.

~~GEHEIM~~

Handwritten notes:
Bilag Hassan
H. J. Bos

op 6 dezer heeft dr. khan een aan u persoonlijke brief met bijlagen laten bezorgen waarmee hij o.m. hoopt aan te tonen dat hij geen u.c.-geheimen uit nederland heeft meegenomen. mevr. khan, die telefoneerde om te controleren of papieren inderdaad waren ontvangen, stelde dat haar echtgenoot brief aan u had geschreven omdat pakistaanse autoriteiten tot dusver niets hadden gedaan om hem vrij te pleiten van beschuldigingen inzake spionage.

de brief en omvangrijke bijlagen - waarvan het merendeel niet terzake doet - laten er geen twijfel over bestaan dat pakistan werkt aan een u.c.-projekt. zo wordt toegegeven dat te kahuta plaatsvindt 'r-d work on the fuel fabrication (enrichment) technology'. dr. khan vermeldt dat hij hierin een rol speelt:

'help my colleagues in streamlining the work and run the whole thing more efficiently'. over exacte aard van zijn werkzaamheden verschaft dr. khan echter geen bijzonderheden. in brief aan u schrijft hij geen verstand te hebben van nuclear physics e.d. maar in een sollicitatiebrief stelt hij: 'good for handling such complicated topics as uranium enrichment and fusion technology'. dr. khan zegt sedert 1 mei 1976 werkzaam te zijn als director for projects-evaluation, ministry of finance (economics affairs)., genoemde functie is echter niet terug te vinden in organisatieschema ministry of finance. uit papieren blijkt ook betrokkenheid bij de 'special works organisation' en 'engineering research laboratories, presidents secretariat', beiden in b.b.c.c. rapportages aangemerkt als dekmantels voor u.c.-aktiviteiten.

ontvangen papieren gaan u zo spoedig mogelijk toegezien gestelde in uw 27 verzoeken bericht of een en ander ware te verifiëren bij v.s.-ambassade h.t.s.

van der kroon 63 ++

Handwritten signature: R

33 400 57

~~GEHEIM~~

1. Op een codeber. mag teleg. niet in open taal worden geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

2. Afschriften van codeberichten mogen uitsluitend door de afdeling Verbindingen worden vervaardigd.

1. Op een codeber. mag teleg. niet in open taal worden geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

Over de inhoud van een codeber. mag niet met verwijzing naar dat bericht per telefoon worden gesproken.
4. Dossiers, welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.

Van: DOA/ZA ^{3/9}
Aan: Chef QOA via Sch. DOA
Onderwerp: Pakistan

Datum: 27 augustus 1979
no. 157/79

Met het oog op aanhoudende geruchten dat Pakistan nog dit jaar een proefexplosie tot stand zal brengen lijkt het nuttig om nu reeds onze gedachten te laten gaan over een Nederlandse reactie daarop.

De volgende punten lijken in dit verband van belang:

1. Volgens Newsweek van ± 20 augustus jl. zal Pakistan vlak voor de voor november aangekondigde verkiezingen ondergronds een kernbom tot ontploffing brengen.
2. De Ambassadeur van Pakistan heeft op 23 juli tegenover M namens de speciale adviseur van de President van Pakistan voor Buitenlandse Zaken verklaard dat Pakistan's nucleaire activiteiten uitsluitend betrekking hebben op onderzoek voor vreedzame doeleinden, met name voor de produktie van kernenergie.

Desgevraagd voegde de Ambassadeur hier aan toe dat hij er persoonlijk van overtuigd was dat de bovengenoemde boodschap impliceerde dat ook geen explosie zou plaatsvinden voor vreedzame doeleinden, daar deze immers niet van een proef voor militaire doeleinden kan worden onderscheiden.

3. Er zijn aanwijzingen die er op duiden dat Pakistan zijn kennis van nucleaire technologie deels op niet geheel openlijke zo niet illegale wijze uit Nederland heeft verkregen. Een onderzoek naar deze zaak is gaande.
4. Nederland heeft voor 1979 fl. 64. miljoen voor hulp aan Pakistan uitgetrokken.
5. In het recente verleden is in beginsel toestemming verleend voor ~~de~~ verschillende wapenleveranties aan Pakistan o.a., radarvuurleiding (december 1978) en overtollige onderzeebootjagers.

Advies :

Indien Pakistan inderdaad een kernexplosie tot stand brengt lijkt een louter verbaal protest een wel erg zwak middel. Volledige stopzetting van de hulpverlening is erg ingrijpend. Misschien zou de hulp demonstratief verlaagd kunnen worden.

In ieder geval is het van belang dat wij onze reactie afstemmen op die van de andere consortiumlanden.

Misschien zou hieraan in de EPS Werkgroep Azië aandacht besteed kunnen worden, nadat we intern ons standpunt hebben bepaald.

B ✓

~~GEHEIM~~

Van: DFO/AI (Drs.M.M.Meeng) Datum: 11 juni 1979 no. AI-74/79
 Aan: R via DFO/BS, DFO (afw.), Plv.DGIS/BS en S cc. ¹²⁶ via S
 Onderwerp: Nucleaire programma Pakistan, consortium-
 hulp en schuldverlichting.

DGPZ
 DGIS
 Plv.DGIS
 Plv.DGIS
 Chef D
 Amb. Islam
 Amb. New

Op speciaal verzoek van de Wereldbank heb ik op 30 mei jl. een aparte voor-vergadering met de Wereldbank (Vice-President Hopper en Mr. Wiehen: Director South-Asian Programmes) te Parijs gehad over Sri Lanka, Bangladesh en Pakistan. Het doel van de Wereldbank insake Pakistan was nadere informaties in te winnen over het Nederlandse standpunt over het schuldverlichtingsverzoek en de Nederlandse visie op het ontwikkelingsbeleid. Tevens werd op 7 dezer - na de Pakistan-vergadering - een werkdiner door Hopper aangeboden voor de heads of delegations, o.a. over de vertrouwelijke achtergronden van de schuldverlichting. Over de schuldverlichtingskwestie zal ik U separaat informeren.

Tijdens deze gesprekken kwam het nucleaire vraagstuk aan de orde, waarover ik U hieronder de vertrouwelijke informatie doe toekomen.

1. Tijdens de Islamic Conference te Lahore in 1974 heeft wijlen Premier Bhoetto de Arabische staten voorgesteld Pakistan het wapenarsenaal te laten worden voor de Arabische wereld, waarbij Pakistan tevens een atoom-bom zou kunnen ontwikkelen.
 Noot: Bhoetto had hierbij een aantal oogmerken:
 - (i) In mei 1974 had India een kleine atoom-bom laten ontploffen, waardoor in Pakistan de vrees is ontstaan voor een militaire dominantie van India op het subcontinent.
 - (ii) Tevens hoopte Pakistan op grote hulp van de Arabische OPEC-landen ten behoeve van de ambitieuze ontwikkelingsplannen - snelle ontwikkeling van een groot aantal kapitaalintensieve industriële en infrastructurele projecten
2. De Arabische landen zouden gesteld hebben dat Pakistan daarvoor niet beschikte over de zware ijzer- en staalindustrie en machinefabrieken. Pakistan was echter reeds met het grote staalproject gestart, dat door Rusland wordt gefinancierd, terwijl toegezegd werd om ook

MEMORANDUM

Van:

Datum: 11 juni 1979 no. AI-74/79

Aan:

Onderwerp:

- 2 -

de chemische, machine- en uraniumverrijkingsindustrie te zullen ontwikkelen. Als dekmantel voor de laatste zou een nucleaire energiecentrale worden gebouwd. Voor de uraniumverrijking zijn toen onderhandelingen gevoerd met Frankrijk, dat echter onder druk van Amerika de onderhandelingen afbrak.

3. Daarna is Pakistan gestart met de stuksgewijze aankoop van de benodigde uitrusting, o.a. in de BRD, Engeland en - naar men zegt - voor een kleiner deel in Nederland. Deze vertrouwelijke informatie werd mij later door de BRI delegatieleider medegedeeld. Hoewel niet officieel bekend is wie de enorme uitgaven financiert, zijn er indicaties dat het geld uit Libië en Saoedi-Arabië komt.

4. Toen Generaal Zia de macht van wijlen Bhoetto overnam, heeft hij dit beleid voortgezet, doch hij worstelt met twee zeer grote problemen.

a. Gezien de enorme populariteit van Bhoetto moest hij zich van hem ontdoen, mede met het oog op de verkiezingen die hij in november 1979 wenst te houden. Na Bhoetto's gevangenneming zouden zijn generaals hem hebben aanbevolen om Bhoetto zonder proces te laten executeren. Om politieke redenen durst Zia dit niet aan en werd de weg gekozen van een normale rechtsprocedure met het bekende resultaat.

b. Gezien de grote financiële problemen moest Zia zich echter ook verzekeren van de steun van vooral Saoedi-Arabië, dat dezelfde geloofsopvatting heeft als Zia. Merkwaardigerwijs zou Saoedi-Arabië de executie van Bhoetto hebben afgewezen en afgeraden en Zia hebben aangeboden Bhoetto in Saoedi-Arabië asiel te verlenen. De Pakistaanse missie naar Saoedi-Arabië bestond uit de Minister van Financiën Ghulam Ishak Khan en de Secretary of Finance Aftab Ahmad Khan (delegatieleider naar het Wereldbank-consortium), die Saoedi-Arabië geheime memo's van Bhoetto hebben laten zien, waarin de laatste zich nogal laatdunkend over Saoedi-Arabië heeft uitgelaten. Desondanks bleef Saoedi-Arabië bij zijn standpunt.

President Zia kwam hierdoor in een moeilijke positie en zou toen de Pakistaanse generaals gevraagd hebben om legersteun voor de executie van Bhoetto. Deze zouden dit geweigerd hebben met de inmiddels gevlugelde

- woorden: -

Van:

Datum: 11 juni 1979 no. AI-74/75

Aan:

Onderwerp:

- 3 -

woorden: "No Sir, he is your baby".

De indruk bestaat dat Zia ul-Haq noch de politieke noch de economische bekwamenheden bezit om de huidige situatie goed op te lossen en dat hij nolens volens door de ontwikkelingen is meegesleurd. Zia wordt beschreven als een kordate man met een zeer vrome mosliminstelling doch met een te naïeve geest om de ontwikkelingen goed te kunnen overzien.

5. De voortzetting van Bhutto's economische beleid heeft de uitstaande schuld doen aanzwellen tot \$ 7,4 miljard op 1 april 1979. Doch volgens inofficiële informatie zou de schuld ca. \$ 4 miljard hoger kunnen zijn in verband met de geheim gehouden financieringen uit Libië en Saoedi-Arabië ten behoeve van het wapen- en atoombomprogramma. De OPEC-wereld wenst echter Pakistan geen grote schuldverlichting te geven noch programmahulpverlening. Alleen Iran heeft vorig jaar een grote 2-jarige schuldverlichting toegezegd doch de nieuwe Regering Bazargan moet dat nog ratificeren. Op het Pakistaanse verzoek om een spoedige ratificatie is slechts geantwoord dat de toezegging van de oude regering van de Shah "under sympathetic consideration" is.

6. Gezien deze ontwikkelingen rijst de vraag waarom Zia de verkiezingen toch wil laten doorgaan. Hopper zou van Zia als bescheid hebben gekregen:
- (i) dat de militairen altijd een puinhoop (a mess) van de economie hebben gemaakt en dat daarom het bestuur zo snel mogelijk aan burgers moet worden overgedragen;
 - (ii) dat de oorlog in 1965 tegen India in feite de geleidelijke desintegratie van Pakistan heeft ingeluid, waar ook de militairen schuld aan hebben.

Gezien de ontwikkeling incl. de Afghanistan-kwestie en de USSR-inmenging, de voortgaande prijsstijgingen van basisbehoeften mag betwijfeld worden of Zia zijn plannen kan uitvoeren. Zoals de Chinezen zeggen: "Zia is riding on a tiger".

7. Als gevolg van de voortzetting van het nucleaire programma heeft de V.S. de toezegging van nieuwe bilaterale hulp opgeschort op grond van artikel 669 van de U.S. Foreign Assistance Act. De bestaande hulp wordt echter gecontinueerd evenals de voedselhulp.

- Aftab -

MEMORANDUM

Van:

Datum: 11 juni 1979 no. AI-74/79

Aan:

Onderwerp:

- 4 -

Aftab Khan deelde terzake officieel het volgende mede:
"The third aspect which I would like to take up does not relate to economics. I refer to misgivings arising out of Pakistan's nuclear programme which have led one donor (lees V.S.) to cancel aid commitments to Pakistan. Pakistan has a peaceful nuclear programme aimed at mastering nuclear technology as part of its long term energy policy. The government at the highest level has declared that we have no intention of using the nuclear programme for producing nuclear arms. Pakistan's concern over the danger of spread of nuclear weapons is well-known. Apart from other initiatives, we have repeatedly asked for the establishment of a nuclear weapons free zone in South Asia. Our peaceful nuclear programme is fully ensured by the application of IAEA safeguards. Moreover, the government has reiterated Pakistan's readiness to accept other safeguards as long as these are applied on a non-discriminatory basis".

De V.S. die over het algemeen zeer goed geïnformeerd zijn over de ontwikkelingen, hechten echter niet al te grote waarde aan dergelijke verklaringen en vrezen voor een grondige politieke balansverstoring en een nucleaire bewapeningswedloop in Zuid-Azië met zeer gevaarlijke repercussies voor het Midden-Oosten.

Slotconclusie

Al met al mag gesteld worden dat Pakistan een lange periode van grote politieke en economische stabiliteit zal doormaken, waarvan de uitslag betwifelbaar en onzeker is.

antwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden voldaan (zie Richtlijnen).
uitsluitend door de afdeling Verbindingen worden vervaardigd.
artikelt per telefoon worden gesproken.
zossiers, welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.

KOPIE:

gs (pers)
m r t s
dgpz dges
dgis
chef drw
hfd drw/at
chef dpn
chef dio
hfd dio/ov
hfd dio/pi
jura (mr. m.g.)

mp
ez
biza

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

AFDELING VERBINDINGEN

's-GRAVENHAGE, LANGE HOUTSTRAAT 28
TEL. Nos: 465622; 614941 - 2531

VERZONDEN
CODEBERICHT

DATUM VAN VERZENDING:

20 juni 1979

AFKOMSTIG VAN:

min van b.z.

REFERENTIE No: 8376	KOPIE No: 1
Dir./Afd.: dio/pi <i>Zijl/67</i>	
Visie	
Ag. No: 170180	
Dossier: 8113.3242	

MINUUT GEPARAFEERD DOOR:

Stahler
ett/tvs/s/m

BESTEMD VOOR: i s l a m a b a d

PARAAF/OPM.:

ter informatie aan : bomm - Londen - Washington

onderwerp: pakistan/uc

~~CONFIDENTIEEL~~

op zijn verzoek ontving ik heden op korte termijn ambassadeur hyder van pakistan, die gealarmeerd was door persberichten alhier over bovenstaande aangelegenheid. pak amb benadrukte vreedzame karakter van nucleair programma dat slechts beoogde zijn land een alternatieve bron van energie te verschaffen. pakistan was voorstander van een kernwapenvrije zone in zuid-azie, welk idee echter door india was verworpen, evenals pakistaanse voorstellen om wederzijds tot het npv toe te treden of full scope safeguards te aanvaarden. hij ontkende dat pakistan voor zijn nucleair programma steun kreeg van libie. verwijzend naar de klan-affaire stelde hij dat de uc-technologie een publiek geheim was: wat valt er dan te stelen? de aandrang in de nl pers om maatregelen tegen pakistan te overwegen noemde de ambassadeur "uncivilized".

in mijn antwoord heb ik de persberichten voor rekening van de media gelaten en gesteld dat mij zelf voldoende verontrustende indicaties hadden bereikt om een diepgaand onderzoek te laten instellen. todat de resultaten daarvan bekend waren, zou ik mij een oordeel voorbehouden. ik sprak de hoop uit dat het nimmer tot een nucleaire wapenwedloop op het indische subcontinent zou komen, in welk verband ik de nederlandse sympathie voor de pakistaanse gedachte van een kernwapenvrije zone bevestigde.

van der kLaauw 25 + *[Handwritten signature]*

12/5/1 72444

46 dass 107

~~CONFIDENTIEEL~~

Van: Chef DIO

Datum: 74/79 21 juni 1979

Aan:

S via DGIS

~~SECRET~~Onderwerp: Interdepartementale werkgroep Pakistan nucleair.

Althoud tel. doorgegeven
h

Ik moge U voorstellen goed te vinden dat aan de interdepartementale werkgroep Pakistan nucleair, welke voortaan (te beginnen vrijdag 22 dezer) onder voorzitterschap van Plv. Secretaris-Generaal Bos van Economische Zaken zal bijeenkomen, van de zijde van BZ uitsluitend zal worden deelgenomen door Drs A.J. Ettema (DIO/PI) en bij diens afwezigheid, b.v. op vakantie gedurende de maand juli, Drs P.J.M. Verbeek van DIO/OV en voorts Drs A.J. van Galen Last, Hoofd DRW/AT. Ik merk hierbij op dat in de interdepartementale werkgroep in aanvankelijke samenstelling onder mijn voorzitterschap tevens zitting hadden DOA/ZA, Hoofd DIO/OV en DPN. In verband met het zeer sensitieve karakter van de zaak en van het thans aangevangen diepgaande onderzoek zou ik derhalve willen voorstellen de laatste drie genoemde instanties niet meer in de nieuw samengestelde werkgroep te doen plaatsnemen.

Ook wat betreft de verspreiding van stukken, zou ik U willen voorstellen in te stemmen met enkele voorzorgsmaatregelen. Naar ik meen zouden uitsluitend, afgezien uiteraard van M, Uzelf en de drie DG's, onder volgende personen voor wat betreft BZ in het bezit mogen komen, c.q. blijven van documenten, brieven en telegrammen, welke rechtstreeks met het werk van de interdepartementale werkgroep te maken hebben, inclusief de rapporten van de werkgroep:

Chef DIO Persoonlijk, Chef DRW Persoonlijk,
 Chef DOA Persoonlijk, DIO/PI Persoonlijk,
 Hoofd DRW/AT Persoonlijk en
 Drs Verbeek (OV) Persoonlijk.

Daarnevens stel ik voor dat uitsluitend mijn secretaresse, Mej. Van Beest, of bij haar afwezigheid haar plaatsvervangster Mej. Martens, voor wat DIO en DRW betreft, bemoeienis heeft met stukken, bestemd voor of komende uit de interdepartementale werkgroep.

Over de inschakeling bij stukken van Uw secretaresse en die van de drie DG's, alsmede Chef DOA en Chef DRW, onthoud ik mij van een advies.

4

17/23